

Олександр Сидоренко

аспірант кафедри педагогіки і психології управління соціальними системами
ім. академіка І. Зязюна, Національний технічний університет “Харківський
політехнічний інститут”; Харків, Україна;
ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-1594-8085>;
E-mail: oleksandr.sydorenko@sgt.khpi.edu.ua

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ВИЩОЇ ШКОЛИ ДО ПЕДАГОГІЧНОЇ ТВОРЧОСТІ: АНАЛІЗ ВІТЧИЗНЯНОГО ТА ЗАРУБІЖНОГО НАУКОВОГО ДОСВІДУ

Анотація: у статті розкрито погляди зарубіжних та вітчизняних дослідників до понять “педагогічна творчість”, “готовність”. З’ясовано, що проблема творчості та готовності до неї у вищій освіті розглядається з різних сторін, серед фахівців немає єдиної точки зору. Перелічено основні характеристики, що стосуються педагогічної творчості: оригінальність та новизна, великий рівень мотивації викладача, студентоцентризм, гнучкість та адаптивність, розвинуті міжособистісні відносини. З’ясовано, що готовність до творчості потребує серйозної теоретичної підготовки та реалізації досвіду на практиці. Встановлено, що в умовах закладів вищої освіти є потреба в якісних освітніх кадрах, здатних до прояву креативності та нестандартного мислення.

Ключові слова: вища школа; викладач; педагогічна творчість; готовність до педагогічної творчості; досвід; дослідження.

Oleksandr Sydorenko

graduate student of the department of pedagogy and psychology of social systems
management by the academician I. Zyazyun, National Technical University “Kharkiv
Polytechnic Institute”; Kharkiv, Ukraine;
E-mail: oleksandr.sydorenko@sgt.khpi.edu.ua

FORMATION OF FUTURE HIGHER EDUCATION TEACHERS' READINESS FOR PEDAGOGICAL CREATIVITY: ANALYSIS OF DOMESTIC AND FOREIGN SCIENTIFIC EXPERIENCE

Abstract: the article reveals the views of foreign and domestic researchers on the concepts of “pedagogical creativity” and “readiness”. It is found that the problem of creativity and readiness for it in higher education is considered from different angles, there is no single point of view among specialists. The main characteristics related to pedagogical creativity are listed: originality and novelty, high level of teacher motivation, student-centeredness, flexibility and adaptability, developed interpersonal relationships. It has been found that readiness for creativity requires serious theoretical preparation and implementation of experience in practice. It has been established that in the conditions of higher education institutions there is a need for high-quality educational personnel capable of showing creativity and non-standard thinking.

Key words: creativity in pedagogical activity; future teachers; higher education.

© Олександр Сидоренко, 2024

An extended abstract of the paper on subject of:
“**Formation of future higher education teachers' readiness for pedagogical creativity:
analysis of domestic and foreign scientific experience**”

Problem setting. *It is difficult to overestimate the role of higher education for modern society. It is necessary to “teach how to learn”, to develop critical thinking and the ability to independently seek information and improve self-development. Education should not be a mere formality, but a real set of skills that help to gain an advantage in the workplace. That is why creative approaches to education and the ability to be creative are gaining importance. It becomes necessary to create new things and use the most relevant among a large amount of information.*

Recent research and publications analysis. *The issue of creativity in pedagogy, although not among the main ones, has been studied by various authors. Among the domestic authors currently working in this field are O. Ihnatiuk [6; 7], S. Sysoieva [17; 26; 27], N. Huziy [17], M. Yevtukh [30], O. Dubinina [5], O. Pinska [18], N. Maliy [20], L. Ostapenko, N. Narozhna [15], R. Mykhailyshyn [11], and many others.*

Among the foreign researchers who write about pedagogical creativity are D. Rakhmanova, M. Turdieva, S. Musurmonova, B. Shermukhammadov, (Uzbekistan) [33; 37; 38; 40] M. Zivitere, V. Riashchenko (Latvia) [41], M. Assali (UAE) [31].

Some researchers (O. Romanovskyi, O. Ihnatiuk, V. Mykhailichenko, L. Gren) consider creativity through the prism of leadership in education. Leadership provides organization, structure, and purpose to the educational process, while creativity adds flexibility, innovation, and adaptability to it. Educational leaders who show creativity in their work are able to effectively implement changes and overcome the challenges facing modern education [7; 23].

We agree with the researchers M. Zivitere, V. Riashchenko and I. Markina,

who define the problem of creativity and its solution as one of the “problems of the century”. A significant role in this context is given to the teacher, his or her personality and skills. Scientists identify, on the one hand, the growing demand for active and creative teachers, and, on the other hand, difficulties in overcoming certain stereotypes associated with working in higher education institutions [41].

It is important to note, as M. Turdieva writes, that creativity does not arise spontaneously, but appears as a way to solve pedagogical problems and research. Creative abilities appear through constant learning and self-improvement [32].

Latvian researchers have found that the main criteria for creativity are innovations, pedagogical activities and forms of work. They concluded that the creation and use of pedagogical innovations, the emergence of which is facilitated by the creativity of teachers, is a way to renew professional staff and accelerate the development of education [41].

Paper objective. *Carry out an analysis of the scientific literature of domestic and foreign authors on the pedagogical creativity of future teachers in higher education institutions and to explore views on the formation of readiness for it.*

Paper main body. *The definition of pedagogical creativity does not have a unique formulation and is defined differently by each author. According to L. Ostapenko and N. Narozhna, “Pedagogical creativity is the development and implementation by a teacher in the educational process of original and highly effective approaches and methods that determine the theory and practice of education and training.” [15, c. 3].*

The concept of pedagogical creativity, which is quite logical, is based on creativity. “Many domestic scholars consider that

creativity is always directly related to a particular type of activity. That is, in their opinion, it is impossible to talk about creativity in general: there is artistic creativity, scientific creativity, technical creativity, pedagogical creativity, etc., and there is professional and pedagogical creativity.” [14, c. 36].

Pedagogical creativity is aimed for both sides of the learning process. On the part of the listener, it is the acquisition of new knowledge and skills through interest. On the part of the teacher, it is the fulfillment of a socially important role related to the transfer of new and useful knowledge, “congenial work” that G. Skovoroda wrote about.

We agree with the materials published by researchers from Uzbekistan, who determined that the effective formation of future teachers' readiness for creative activity is a gradual process that involves the gradual study of theory and its application in practice. The importance of teaching with interaction with students and the absence of coercion was emphasized. Systematic, based on respect and

ethics. The greatest success can be achieved through the introduction of modern pedagogical experience and joint creative activity [35].

Conclusions of the research. *Having analyzed the results of the researchers, we will formulate the main points that characterize pedagogical creativity. Firstly, it is the manifestation of originality, the creation of something new and unique. Secondly, a high level of teacher motivation, which allows for creativity despite external obstacles. Creating innovative material requires considerable effort and concentration. Thirdly, education is built around the needs of students and considers their interests. Active involvement of students in the educational process is encouraged. Fourthly, creative approaches to teaching require flexibility and adaptability, and can be refined during the learning process to achieve the educational goal. An important role is played by reflection and the adoption of new experiences. Fifthly, it requires a teacher to have a high level of competence in interpersonal relations, communication and interaction.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Сучасний світ знаходиться у стані динамічних змін. Стрибок у розвитку технологій та неабиякий прогрес в сфері штучного інтелекту приводять до стрімких перетворень у різних галузях життя та науки. Трендами сьогодення є глобалізація і цифровізація, виникнення нових сфер для праці. Важко переоцінити роль вищої освіти для сучасного суспільства. Вона необхідна, щоб “навчити як вчитись”, розвинути критичне мислення та вміння самостійно шукати інформацію та самовдосконалюватись. Часи, коли за одним фахом і в одній галузі можна працювати все життя, залишилися в минулому. Зараз важливо постійно дізнаватись про новітні досягнення, щоб не залишитись далеко від актуального

навчання. Підготовка кваліфікованих фахівців, здатних бути конкурентоспроможними у мінливому світі, стає однією з основних задач. Отримана освіта має бути не простою формальністю, а реальним набором навичок, що допомагають отримати перевагу у роботі. Саме тому набирають актуальність творчі підходи до освіти, здатність до креативності. Стає необхідним створювати нове та використовувати найбільш актуальне серед великої кількості інформації. Різкий перехід освіти від очної до дистанційної форми, яка раніше не використовувалась повсюдно, також потребує від педагога творчості у створенні нових методик навчання.

Сучасні дослідники виділяють у вищій освіті декілька вагомих проблем. Одна з них пов'язана з невідповідністю між освітніми програмами та вимогами

конкурентного ринку праці. Університети, інститути або академії перестали бути гарантом успішного працевлаштування, що негативно впливає на освіту в цілому. У стратегії розвитку вищої освіти України 2022–2032 одна з цілей передбачає дотримання підходів до студентоцентрованого навчання, а також підтримка міждисциплінарних та подвійних програм, що має покращити імідж вищої освіти [19].

Наступна проблема полягає у вимушеному переході до дистанційного навчання. Критично значущими стають проблеми пошуку мотивації до навчання, педагогічний супровід та організація спілкування в умовах онлайн [21]. Виявлена тенденція у недостатньому використанні активних методів (дебатів, рольових ігор, мозкових штурмів) навчання та подоланні пасивності до навчання серед студентів [22].

У широкому та різнобічному дослідженні S. Ronny, Sarah K. Howard, Jo Tondeur, Fazilat Siddiq [38] перевірено готовність викладачів до онлайн навчання. З'ясовано, що є суттєво велика група працівників, не готових до викликів сучасної онлайн освіти. Згодні з висловленими думками щодо необхідності сприяння переходу до дистанційного навчання. Для України це є надзвичайно важливим та актуальним не лише через вказані у статті наслідки пандемії Covid-19, але і через військову агресію та вторгнення з боку РФ.

На нашу думку, саме педагогічна творчість, здатність до креативних і нестандартних підходів в освіті, а також своєчасне формування готовності до неї серед студентів здатна заохотити до активного та цікавого навчання. Може сприяти якісній та всебічній підготовці конкурентоспроможних працівників освіти. Вплинути на подолання деяких освітніх проблем та задати вектор для розвитку української освіти.

У попередніх дослідженнях нами було з'ясовано, що актуальність піднятої

теми полягає в необхідності підготовлювати провідні освітні кадри, які будуть рушійною силою в розвитку вищої освіти. Серед майбутніх викладачів із числа аспірантів важливо створювати умови для гнучкого і нестандартного мислення, імпровізації та уяви [24]. Ми встановили, що педагогічна творчість поєднує в собі закони педагогіки та закономірного творчого процесу: закон педагогічної розвиваючої взаємодії, закон взаємозумовленості розвитку суб'єктів педагогічного процесу та закон неперервної творчої реалізації та самореалізації особистості. З'ясували позитивну роль творчості в умовах дистанційної освіти [25].

Аналіз останніх досліджень та публікацій, у яких започатковано розв'язання цієї проблеми і на які спирається автор. Питання творчості у педагогіці, хоча і не було серед основних, тим не менш, вивчалось різними авторами впродовж довгого періоду часу. Можливо знайти багато корисного у роботах визнаних митців у сфері освіти: І. Зязюна, В. Сухомлинського, С. Сисоєвої.

Серед українських авторів, що зараз працюють в означеній галузі, варто відмітити О. Ігнатюк [6; 7], С. Сисоєву [17; 26; 27], Н. Гузій [17], М. Євтух [30], О. Дубініну [5], О. Пінську [18], Н. Малій [20], Л. Остапенко, Н. Нарожну [15], Р. Михайлишин [11] та багато інших.

Дуже часто поняття педагогічної творчості тісно пов'язують із педагогічною майстерністю, розглядають їх в якості цілісної системи. Вказують на необхідність творчості для самовдосконалення та вибору оптимальних форм та методів навчання [13; 16].

Деякі дослідники (О. Романовський, О. Ігнатюк, В. Михайличенко, Л. Грень) розглядають творчість через призму лідерства в освіті. Лідерство забезпечує організованість, структуру та мету освітнього процесу, тоді як творчість додає йому гнучкості, інноваційності та адаптивності. Освітні лідери, які

проявляють творчий підхід у своїй роботі, здатні ефективно впроваджувати зміни та долати виклики, що постають перед сучасною освітою [7; 23].

У релевантному дослідженні [6] досвіду країн північної Європи О. Ігнатюк зазначає, що педагогічна освіта є одним зі стовпів для успішного розвитку країни та суспільства. Існує потреба у неперервній освіті та постійній підготовці кваліфікованих кадрів. Україна має за мету також стати частиною європейського освітнього простору, перейняти найбільш актуальні та дієві методики. Стає важливим сформувати та впровадити у вітчизняну освіту підготовку педагогів-лідерів здатних до творчості та адаптації до сучасних викликів.

Серед зарубіжних дослідників, які досліджують педагогічну творчість, зазначимо D. Rakhmanova, M. Turdieva, S. Musurmonova, B. Shermukhammadov, (Узбекистан) [33; 37; 38; 40] M. Zivitere, V. Riashchenko (Латвія) [41], M. Assali (ОАЕ) [31].

Ми згодні з дослідниками M. Zivitere, V. Riashchenko та I. Markina, що визначають проблему творчості та її вирішення, як одну з “проблем століття”. Неабияка роль в цьому контексті приділяється педагогу, його особистості та майстерності. Вчені визначають, з одного боку, зростання попиту на активних та творчих викладачів, а з іншого боку, складнощі у подоланні певних стереотипів, пов’язаних із роботою у закладах вищої освіти [41].

Нам імпонують думки, висловлені D. Rakhmanova про сучасні тенденції переходу до креативно-педагогічної стадії в освіті. Зараз вона намітилась у вищій школі і проявляється під час науково-дослідницьких робіт студентів. Також авторка переконана, що у формуванні творчих здібностей відіграють ключову роль інтерактивні методи та технології навчання [38].

Важливо відмітити, як пише M. Turdieva, що творчість не виникає стихійно, а з’являється як спосіб розв’язку педагогічних проблем, науково-дослідницького пошуку. Творчі здібності з’являються шляхом постійного навчання і самовдосконалення [32].

Латвійські дослідники встановили, що основними критеріями творчості є інновації, педагогічні активності та форми роботи. Прийшли до висновку, що створення та використання педагогічних інновацій, появі яких сприяє творчість педагогічних працівників, є способом оновлення професійних кадрів та прискорює розвиток освіти [41].

В дослідженні проведеному вітчизняними фахівцями Svitlana Havryliuk, Svitlana Semchuk, Svitlana Popuchenko та іншими з’ясовано, що готовність до педагогічної творчості залежить від професійної мотивації, розвитку важливих якостей особистості, а саме прояву ініціативності, відкритості до нового, креативність у роботі і мобільність у різних умовах [40].

Відмітимо також дисертаційні дослідження, присвячені нашій темі. Малій Н. писала про психолого-педагогічні особливості розвитку креативної складової професійного мислення у майбутніх педагогів [20]. У Н. Бахмат публікація була присвячена формуванню готовності майбутніх вчителів початкових класів до педагогічного моделювання [2], а Л. Бюкірова досліджувала формування готовності майбутніх учителів початкових класів до застосування інтерактивних технологій у навчання [4].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується дана стаття. Творчість у складі професійної підготовки досить активно вивчалась різними дослідниками. Багато хто доводив її важливість та актуальність як для розвитку і становлення особистості фахівця, так і для освітнього процесу в цілому. Проте, питання

педагогічної творчості та як її формувати серед майбутніх викладачів не є достатньо дослідженим, потребує подальшого вивчення.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті полягає у вивченні вітчизняного та зарубіжного наукового досвіду присвяченого педагогічній творчості майбутніх викладачів в закладах вищої освіти та дослідити погляди у формуванні готовності до неї.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Для початку зосередимось на понятті педагогічної творчості. Різні науковці можуть давати різноманітні означення.

Формальне наукове визначення, сформоване Р. Михайлишин звучить, як “особистісно-орієнтована розвивальна взаємодія суб’єктів навчально-виховного процесу, що зумовлена специфікою психолого-педагогічних взаємин між ними і спрямована на реформування творчої особистості учня та підвищення рівня педагогічної діяльності вчителя” [11, с. 7].

На думку Л. Остапенко та Н. Нарожної “Педагогічна творчість — це вироблення і втілення педагогом в умови освітнього процесу оригінальних і високоефективних підходів і методів, які визначають теорію і практику виховання та навчання” [15, с. 3].

У педагогічному словнику творчість учителя визначена як “оригінальний і високоефективний підхід учителя до навчально-виховних завдань, збагачення теорії і практики виховання й навчання. Досягнення творчого результату забезпечується систематичними цілеспрямованими спостереженнями, застосуванням педагогічного експерименту, критичним використанням передового педагогічного досвіду” [28, с. 317].

Звернемо увагу на важливу рису, а саме взаємодію, яка націлена на навчання та виховання, має за мету сприяти вдосконаленню для обох сторін навчальної

діяльності. З боку слухача – це отримання нових знань та навичок, опанування новим фахом або науково-дослідницька діяльність. З боку викладача — це виконання суспільно важливої ролі, пов’язаної з передачею нових та корисних знань, “сродна праця” про яку писав Г. Сковорода. Гарний вчитель має працювати за покликом серця та отримувати щире задоволення від своєї діяльності. За таких умов він буде здатним на творчу роботу.

Поняття педагогічна творчість ґрунтується саме на творчості. “Чимало вітчизняних науковців вважають, що творчість завжди безпосередньо пов’язана з певним видом діяльності. Тобто, на їхню думку, не можна говорити про творчість узагалі: є художня творчість, наукова творчість, технічна творчість, педагогічна творчість тощо, а є професійно-педагогічна творчість” [14, с. 36].

Згодні з думками, що висловив Т. Колодько. “В психолого-педагогічному трактуванні творчість — це діяльність, яка сприяє творенню, відкриттю нового, раніше невідомого суб’єкту, на основі реорганізації наявного досвіду і формуванні нових знань, умінь, навичок та здібностей. Творчість має різні рівні. Для одного рівня творчості характерним є використання вже існуючих знань і розширення сфери їх застосування; на другому рівні створюється зовсім новий підхід, який змінює звичний погляд на об’єкт та знання” [8, с. 271].

Ніби мозаїка, що збирається з маленьких елементів та утворює нову велику картину, так і процес творчості синтезує нові речі з тих, що існують. Створення методичних матеріалів, наочних посібників, форм та способів навчання можна віднести до проявів творчості педагога. Кожне заняття — новий та унікальний досвід для викладача. Ніколи не можна знати наперед, що студенти запитають та яка частина матеріалу буде незрозуміла та потребуватиме інших форм пояснення.

Саме тут відкривається можливість для проявлення творчості.

Ми згодні з результатами, що були опубліковані S. Loboda, Y. Plyska, та M. Dobrzyniak у статті [33] та описують педагогічні умови кризь призму наукової літератури, як джерела досвіду та натхнення. Концепція сприяння творчій самореалізації майбутніх учителів ґрунтується на теорії особистісно орієнтованої освіти та на використанні педагогічних матеріалів та преси (педагогічної журналістики) як носія і хранителя інформації про розвиток педагогічної теорії і практики, про історію провідних ідей педагогіки творчості, що дозволяє використовувати цю історичну спадщину для формування творчої особистості вчителя в сучасному закладі вищої освіти. Таким чином, спираючись на існуючий досвід у викладанні та маючи за плечима багаж знань попередніх поколінь, майбутні викладачі можуть краще зрозуміти потреби здобувачів освіти, адаптувати навчальні методики до конкретних ситуацій і створювати інноваційні підходи в освіті.

Проаналізувавши поняття творчості в педагогіці, тепер спробуємо зрозуміти, як діячі освіти формують готовність до неї. Проблема готовності постає у різних аспектах та дискурсах, зокрема В. Сухомлинський досліджував формування готовності до педагогічної діяльності через виховання моральних цінностей та доброзичливе ставлення до учнів [1]. Чорна Н. у своїх працях розбивала готовність педагога на компоненти: мотиваційно-вольовий, когнітивно-інтелектуальний, креативно-діяльнісний [29]. Зязюн І. пропонував комплексний підхід до формування готовності, враховуючи як професійні, так і особистісні аспекти розвитку майбутнього педагога. Розглядав чотири етапи готовності (формування професійної мотивації, базових навиків знань, практичне закріплення, професійна

майстерність) [16]. У Михайлишина важливу роль грає рефлексивний компонент готовності, здатність до аналізу власних результатів та можливість давати оцінку себе як суб'єкта педагогічної діяльності [14].

Серед іноземних фахівців, які займались питанням щодо формування готовності багато праць написано Казахстанськими педагогами, а саме А. Tasova, Z. Sultanbekova, G. Musabekova, A. Rysbekova, U. Meldebekova [34; 35] та інші.

У праці [34] розглянуто формування готовності до інноваційної діяльності, в результаті накопиченого літературного досвіду встановлено, що педагогічні умови, які забезпечують ефективність даної діяльності, тісно пов'язані з творчою активністю учасників процесу освіти та їх готовністю до взаємодії.

Згодні з матеріалами, що опублікували дослідники з Узбекистану та визначили, що ефективне формування готовності майбутніх викладачів до творчої діяльності — це поетапний процес, який пов'язаний із поступовим вивченням теорії та застосуванням її на практиці. Встановили важливість навчання зі взаємодією зі студентами і відсутністю примусу систематичного, побудованого на повазі та етиці. Найбільшого успіху можна досягти за допомогою впровадження сучасного педагогічного досвіду та спільної творчої діяльності [35].

Згідно з Енциклопедією освіти, за авторством В. Кременя, “готовність — це стан мобілізації психологічних і психофізіологічних систем людини, які забезпечують виконання певної діяльності” [9, с. 136].

За думкою українських дослідників О. Пелех та С. Максименко, “готовність до того чи іншого виду діяльності — це цілеспрямоване вираження особистості, що включає її переконання, погляди, ставлення, мотиви, почуття, вольові та інтелектуальні якості, знання, навички, вміння, настанови” [10, с. 70]. Автори

досліджують поняття з точки зору особистісного аспекту.

За результатами О. Пінської “готовність майбутнього вчителя до творчої педагогічної діяльності — це його потенційна здатність до здійснення творчої педагогічної діяльності, що формується в процесі спеціально організованої професійної підготовки, являє собою процес розвитку компонентів структури готовності і спрямована на залучення студентів до педагогічної взаємодії” [18, с. 264].

“У науковій літературі крім визначень, автори вказують форми та прояви готовності, виділяють її структурні компоненти (мотиваційний, орієнтаційний, пізнавально-операційний, емоційно-вольовий, психофізіологічний і оцінюючий), називають умови формування (ідейно-виховна робота; орієнтований на професію характер навчання; розробка оптимального варіанта змісту навчання студентів у теоретичному і практичному плані, відповідність його особистісним інтересам студентів та ін.)” [3, с. 90].

З огляду на попередні цитати, можливо визначити, що дефініція готовності є досить комплексною та багатогранною. Це певний стан особистості задля досягнення якого необхідна активна залученість та мотивація, а також спеціально організована підготовка для досягнення поставленої мети. Даний стан вимагає не тільки особистісних характеристик, але і розвитку різноманітних компонентів готовності.

Висновки з даного дослідження та перспективи подальших розвідок у даному напрямку. На підставі проведеного нами дослідження літературних джерел можна зробити деякі висновки.

- Формування готовності до педагогічної творчості серед майбутніх викладачів цікавить вчених із різних країн. Їх дослідження та результати відрізняються залежно від поставленої мети, утворюють науковий дискурс. Творчість педагога є способом розв’язку сучасних освітніх проблем та сприяє пошуку нових методів викладання.

- Заклади вищої освіти наразі потребують кваліфікованих та підготовлених освітніх кадрів, спроможних до гнучкості та творчості в роботі.

- Можливо виділити спільні тенденції серед дослідників. Готовність до творчості — це складна та багатогранна концепція, потребує серйозної теоретичної підготовки та реалізації досвіду на практиці. Важливу роль грає мотивація, особистісний підхід до навчання, новітні та інтерактивні методи, що здатні залучити студентів до роботи.

Проаналізувавши результати дослідників, сформулюємо основні пункти, що характеризують педагогічну творчість.

1. прояв оригінальності, створення нового та унікального.

2. великий рівень мотивації педагога, що дозволяє проявляти творчість, попри зовнішні перешкоди. Створення креативного та інноваційного матеріалу потребує значних зусиль та концентрації.

3. навчання побудовано навколо потреб здобувачів освіти та враховує їх інтереси. Заохочується активне залучення студентів до освітнього процесу.

4. творчі підходи у викладанні потребують гнучкості та адаптивності, можуть бути дороблені в процесі самого навчання задля досягнення освітньої мети. Важливу роль грає рефлексія у власній діяльності та переймання нового досвіду.

5. передбачає наявність у педагога високого рівня компетенцій у міжособистісних відносинах, комунікації та взаємодії.

Даний перелік характеристик не є вичерпним, він може бути доповнений, а самі пункти поглиблені. Зазначимо, що кожен дослідник, зазвичай, розглядає та описує лише декілька характеристик.

Перспективу подальшого наукового дослідження вбачаємо у вивченні сутності та структурних компонентів готовності майбутніх викладачів до педагогічної творчості, вивченні педагогічних умов для даної дефініції.

Список літератури:

1. Басюк Н. Формування готовності майбутніх педагогів до встановлення гуманних стосунків з учнями. *Гуманізація педагогічної взаємодії у творчості В. Сухомлинського: зб. наук. праць*. Житомир: ЖДУ ім. І. Франка, 2013. С. 50–53.

2. Бахмат Н. Формування готовності майбутнього вчителів початкових класів до педагогічного моделювання: автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2011. 200 с.

3. Бондаренко О. Формування готовності майбутніх учителів до креативної роботи з учнями як педагогічна проблема. *Педагогіка вищої та середньої школи: зб. наук. праць*. Кривий Ріг, 2002. Вип. 4. С. 88–94.

4. Бюкірова Л. Формування готовності майбутніх учителів початкових класів до застосування інтерактивних технологій навчання: автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2010.

5. Дубініна О. Креативність як засіб і результат формування математичної культури інженера ІТ-галузі. *Молодь і ринок*. Дрогобич: ДДПУ ім. І. Франка, 2014. № 1 (108). С. 51–56.

6. Ігнатюк О. Аналіз зарубіжного досвіду Північної Європи щодо моделей професійної підготовки майбутніх творчих педагогів-лідерів в умовах вищої освіти. *Теорія і практика управління соціальними системами*. Харків: НТУ “ХПІ”, 2022. № 3. С. 84–95.

7. Ігнатюк О. Євроінтеграційний аспект професійної підготовки майбутніх творчих педагогів-лідерів на другому та третьому рівні в умовах технічного університету України. *Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти: зб. матеріалів VI Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, м. Вінниця 6–7 липня*. Вінниця: ТОВ Меркьюрі – Поділля, 2022. Вип. 11. С. 347–351.

8. Колодько Т. Творчість як складова педагогічної майстерності вчителя. *Наукові записки*. 2012. Вип. 23. С. 271–274. URL: <https://lingvj.oa.edu.ua/articles/2012/n23/89.pdf>.

9. Кремень В. Енциклопедія освіти. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 41 с.

10. Максименко С. Фахівця потрібно моделювати. *Наукові основи готовності випускника педвузу до педагогічної діяльності*. 1994. № 3–4. С. 68–72.

11. Михайлишин Р. Педагогічна творчість – компонент фахової підготовки сучасного педагога. *Педагогічна освіта і наука в умовах класичного університету: традиції, проблеми, перспективи: зб. наук. праць* Львів, 2013. Т. 1. С. 319–330. URL: <https://pedcollege.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/09/Педагогічна-творчість.pdf> (дата звернення 25.08.2024).

12. Михайлишин Р. Професійна готовність педагога до інноваційної діяльності: якісний аспект. *Вісник Львівського університету*. Львів, 2016. С. 11–18.

13. Мільто О. Педагогічна творчість: філософський, психологічний та педагогічні аспекти. *Vector of modern pedagogical and psychological science in Ukraine and EU countries: Collective monograph*. Riga: Izdevnieciba Baltija Publishing, 2020. Ч. 2. С. 464–479.

14. Міхалюк А. Творчість та інновація: сучасний контент. *Educological discourse*. Київ, 2021. № 3 (34). С. 32–45.

15. Остапенко Л. Педагогічна діяльність і педагогічна творчість. *Імідж сучасного педагога*. 2023. С. 133–140. URL: [https://doi.org/10.332-72/2522-9729-2023-4\(211\)-133-140](https://doi.org/10.332-72/2522-9729-2023-4(211)-133-140).

16. Зязюн І. Педагогічна майстерність: підручник. Київ: Вища школа, 2004. 422 с.

17. Сисоєва С. Педагогічна творчість: методологія, теорія, технології: монографія. Київ: НПУ ім. М. Драгоманова, 2005. 183 с.

18. Пінська О. Формування готовності майбутнього вчителя до творчої педагогічної діяльності. *Вісник Університета ім. А. Нобеля*. 2018. № 2 (16). С. 260–265.
19. Про схвалення Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки. Кабінет міністрів України розпорядження від 23.02.2022. № 286. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2022-%D1%80#Text> (дата звернення: 25.08.2024).
20. Малій Н. Психолого-педагогічні особливості розвитку креативної складової професійного мислення у майбутніх педагогів: автореф. дис. канд. психол. наук: 19.00.07. Хмельницький, 2011. 19 с.
21. Резнік С. Вимоги до викладача вищої школи в умовах сучасних тенденцій розвитку дистанційної освіти. *Теорія і практика управління соціальними системами*. 2019. № 2. С. 23–34.
22. Резнік С. Сучасні тенденції використання викладачами активних методів навчання у вищому технічному навчальному закладі. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школі*. 2013. Вип. 30 (83). С. 282–286.
23. Романовський О., Грень Л., Михайличенко В. Педагогіка лідерства: монографія. Харків: НТУ “ХПІ”, 2023. 432 с.
24. Сидоренко О., Ігнатюк О. Актуальність формування готовності майбутніх викладачів вищої школи до педагогічної творчості у процесі підготовки в умовах закладів вищої освіти. *Психологічний інструментарій розвитку лідерського потенціалу сучасної молоді: теорія і практика: матеріали ІХ Міжнародної науково-практичної конференції здобувачів та молодих вчених*. Харків, 2023. С. 137–140.
25. Сидоренко О., Ігнатюк О. Сутність, місце та риси педагогічної творчості у підготовці здобувачів вищої освіти в умовах дистанційного навчання. *Актуальні проблеми психології, бізнесу та управління в умовах сучасних вимог: збірник матеріалів другої міжнародної науково-практичної онлайн-конференції*. Київ, 2023. С. 264–271.
26. Сисоєва С. Педагогіка творчості: визначення, закони, принципи. *Наукові записки: збірник наукових статей*. Київ, 1998. Вип. 3. С. 91–99.
27. Сисоєва С. Творча професійна підготовка фахівців: особливості процесу. *Сучасна мистецька освіта: реалії та перспективи: зб. наук. праць. Сумський державний педагогічний університет ім. А. Макаренка*. 2004. С. 197–206.
28. Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 373 с.
29. Чорна Н. Сутність та структура готовності до професійного саморозвитку майбутніх учителів мистецьких спеціальностей. *Вісник Запорізького національного університету*. Запоріжжя, 2012. № 1 (17). С. 192–196.
30. Євтух М. Удосконалення творчих якостей особистості в процесі формування й подання навчального матеріалу. *Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки: зб. наук. праць*. Київ, 2000. Вип. 16. С. 175–177.
31. Abou, A. Enhancing pedagogical creativity: A comprehensive study of self-professional development among ESL educators. *Research Journal in Advanced Humanities*. 2024 No. 5 (2), available at: <https://doi.org/10.58256/et4a4a30>.
32. Jurakulovna T. Pedagogical Creativity-Requirement of Today. *European journal of innovation in nonformal education*. 2022. No. 2 (2). P. 236–240. URL: <https://inovatus.es/index.php/ejine/article/view/345>.
33. Loboda S., Plyska Y., Dobrzyniak, M. “Creative self-actualization of the future teacher in the professional

training process”, Youth Voice Journal. 2023. P. 60–71. URL: <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.29637.73441>.

34. Musabekova G., Rysbekova A., Meldebekova U., Beysenbayeva C., Orazbayev E., Usenov A. Formation of readiness of the future teachers to innovative activity. *Life Science Journal*. 2013. Vol. 10, issue 4, P. 3535–3543.

35. Mussabekova G., Auyezov B., Tasova A., Sultanbekova Z., Akhmetova Z., Kozhakhmetova G. Formation of readiness of future teachers to creative activity in school *Journal of Social Sciences, Research Open Access*. 2018. Vol. 4, issue 12. P. 501–508.

36. Musurmonova S., Significance and role of pedagogical creativity. *European Scholar Journal*. 2022. No. 3 (11). P. 1–2.

37. Rakhmanova D. Pedagogical creativity as a factor of student development. *Web of Scientist: International Scientific Research Journal*. 2023. No. 2 (5). P. 729-736. URL: <https://doi.org/10.17605-OSF.IO/P2B98>.

38. Ronny S., Sarah K., Jo T., Fazilat S. Profiling teachers' readiness for online teaching and learning in higher education: Who's ready?. *Computers in Human Behavior*. 2021. Vol. 118. 16 p.

39. Shermukhammadov B. Creativity of a Teacher in an Innovative Educational Environment. *Journal of Higher Education Theory and Practice*. 2022. Vol. 22, no. 12. P. 126–132.

40. Havryliuk S., Semchuk S., Popychenko S., Zalizniak A., Loiuk O. Formation of professional readiness of future preschool teachers for pedagogical creativity. *ASTRA Salvensis, Supplement*. 2019. No. 1. P. 335–353.

41. Zivitere M., Riashchenko A., Markina I. Teacher – pedagogical creativity and developer promoter. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*. 2015. Vol. 174. P. 4068–4073.

References:

1. Basiuk N. Formuvannia hotovnosti maibutnikh pedahohiv do vstanovlennia humannykh stosunkiv z uchniamy [Developing the readiness of future teachers to establish humane relationships with students]. *Humanizatsiia pedahohichnoi vzaiemodii u tvorchosti V. Sukhomlynsko: zb. nauk. prats.* Zhytomyr: ZhDU im. I. Franka, 2013. pp. 50–53.

2. Bakhmat N. Formuvannia hotovnosti maibutnoho vchyteliv pochatkovykh klasiv do pedahohichnoho modeliuvannia [Formation of future primary school teachers' readiness for pedagogical modelling]. Avtoref. dys. kand. ped. nauk: 13.00.04. Kyiv, 2011. 200 p.

3. Bondarenko O. Formuvannia hotovnosti maibutnikh uchyteliv do kraieznavchoi roboty z uchniamy yak pedahohichna problema [Formation of Future Teachers' Readiness for Local History Work with Students as a Pedagogical Problem]. *Pedahohika vyshchoi ta serednoi shkoly: zb. nauk. prats.* Kryvyi Rih, 2002. issue 4. pp. 88–94.

4. Biukirova L. Formuvannia hotovnosti maibutnikh uchyteliv pochatkovykh klasiv do zastosuvannia interaktyvnykh tekhnolohii navchannia [Formation of future primary school teachers' readiness to use interactive learning technologies]. Avtoref. dys. kand. ped. nauk: 13.00.04. Kyiv, 2010.

5. Dubinina O. Kreatyvnist yak zasib i rezultat formuvannia matematychnoi kultury inzhenera IT-haluzi [Creativity as a means and result of forming the mathematical culture of an IT engineer]. *Molod i rynek. Drohobych: DDPU im. I. Franka*, 2014. No. 1 (108). pp. 51–56.

6. Ihnatiuk O. Analiz zarubizhnoho dosvidu Pivnichnoi Yevropy shchodo modelei profesiinoi pidhotovky maibutnikh tvorchykh pedahohiv-lideriv v umovakh vyshchoi osvity [Analysis of the foreign experience of

- Northern Europe on models of professional training of future creative teachers-leaders in higher education]. *Teoriia i praktyka upravlinnia sotsialnyimi systemamy*. Kharkiv: NTU “KHPI”, 2022. No. 3. pp. 84–95.
7. Ihnatiuk O. Yevrointehratsiinyi aspekt profesiinoi pidhotovky maibutnikh tvorchykh pedahohiv-lideriv na druhomu ta tretomu rivni v umovakh tekhnichnoho universytetu Ukrainy [The European Integration Aspect of Professional Training of Future Creative Teacher-Leaders at the Second and Third Levels in a Technical University of Ukraine]. *Aktualni problemy formuvannia tvorchoi osobystosti pedahoha v konteksti nastup-nosti doshkilnoi ta pochatkovoï osvity: zb. materialiv VI Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi internet-konferentsii, m. Vinnytsia 6–7 lypnia*. Vinnytsia: TOV Merkiuri – Podillia, 2022. issue 11. pp. 347–351.
8. Kolodko T. Tvorchist yak skladova pedahohichnoi maisternosti vchytelia [Creativity as a component of teacher's pedagogical skills]. *Naukovi zapysky*. 2012. issue 23. pp. 271–274. Available at: <https://lingvj.oa.edu.ua/articles/2012/n23/89.pdf>.
9. Kremen V. Entsyklopediia osvity [Encyclopaedia of education]. Kyiv: Yurinkom Inter. 2008. 41 p.
10. Maksymenko S. Fakhivtsia potribno modeliuvaty [A specialist needs to be modelled]. *Naukovi osnovy hotovnosti vypusknyka pedvuzu do pedahohichnoi diialnosti*. 1994. No. 3–4. pp. 68–72.
11. Mykhailyshyn R. Pedahohichna tvorchist – komponent fakhovoi pidhotovky suchasnoho pedahoha [Pedagogical creativity as a component of professional training of a modern teacher]. *Pedahohichna osvita i nauka v umovakh klasychnoho universytetu: tradytsii, problemy, perspektyvy: zb. nauk. prats*. Lviv, 2013. Vol. 1. pp. 319–330. available at: <https://pedcollege.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/09/Педагогічна-творчість.pdf> (accessed 25.08.2024).
12. Mykhailyshyn R. Profesiina hotovnist pedahoha do innovatsiinoï diialnosti: yakisnyi aspekt [Professional readiness of a teacher for innovative activity: a qualitative aspect]. *Visnyk Lvivskoho universytetu*. Lviv, 2016. pp. 11–18.
13. Milto O. Pedahohichna tvorchist: filosofskyi, psykholohichnyi ta pedahohichni aspekty [Pedagogical creativity: philosophical, psychological and pedagogical aspects]. *Vector of modern pedagogical and psychological science in Ukraine and EU countries: Collective monograph*. Riga: Izdevnieciba Baltija Publishing, 2020. P. 2. pp. 464–479.
14. Mikhaliuk A. Tvorchist ta innovatsiia: suchasnyi kontent [Creativity and innovation: modern content]. *Educological discourse*. Kyiv, 2021. No. 3 (34). pp. 32–45.
15. Ostapenko L. Pedahohichna diialnist i pedahohichna tvorchist [Pedagogical activity and pedagogical creativity]. *Imidzh suchasnoho pedahoha*. 2023. С. 133–140. Available at: [https://doi.org/10.332-72/2522-9729-2023-4\(211\)-133-140](https://doi.org/10.332-72/2522-9729-2023-4(211)-133-140).
16. Ziaziun I. Pedahohichna maisternist [Pedagogical maisternist]. *Pidruchnyk*. Kyiv: Vyshcha shkola, 2004. 422 p.
17. Sysoieva S. Pedahohichna tvorchist: metodolohiia, teoriia, tekhnolohii [Pedagogical Creativity: Methodology, Theory, Technologies]. *Monohrafiia*. Kyiv: NPU im. M. Drahomanova, 2005. 183 p.
18. Pinska O. Formuvannia hotovnosti maibutnoho vchytelia do tvorchoi pedahohichnoi diialnosti [Formation of Future Teacher's Readiness for Creative Pedagogical Activity]. *Visnyk Universyteta im. A. Nobelia*. 2018. No. 2 (16). pp. 260–265.
19. Pro skhvalennia Stratehii rozvytku vyshchoi osvity v Ukraini na 2022–2032 roky. Kabinet ministriv Ukrainy rozporiadzhennia vid 23.02.2022. № 286 [On Approval of the Strategy for the Development of Higher Education in Ukraine for 2022-2032 Cabinet of Ministers of Ukraine, Decree of 23.02.2022 No. 286]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2022-%D1%80#Text> (accessed: 25.08.2024).
20. Malii N. Psykholohopedahohichni osoblyvosti rozvytku

kreatyvnoi skladovoi profesiinoho myslennia u maibutnikh pedahohiv [Psychological and pedagogical features of the development of the creative component of professional thinking in future teachers]. Avtoref. dys. kand. psykhol. nauk: 19.00.07. Khmelnytskyi, 2011. 19 p.

21. Reznik S. Vymohy do vykladacha vyshchoi shkoly v umovakh suchasnykh tendentsii rozvytku dystantsiinoi osvity [Requirements for a Higher Education Teacher in the Context of Modern Trends in the Development of Distance Education]. *Teoriia i praktyka upravlinnia sotsialnyimi systemamy*. 2019. No. 2. pp. 23–34.

22. Reznik S. Suchasni tendentsii vykorystannia vykladachamy aktyvnykh metodiv navchannia u vyshchomu tekhnichnomu navchalnomu zakladi [Modern tendencies of using active teaching methods by teachers in higher technical education institution]. *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkoli*. 2013. Issue 30 (83). pp. 282–286.

23. Romanovskyi O., Hren L., Mykhailychenko V. Pedahohika liderstva [Pedagogy of Leadership]. Monohrafiia. Kharkiv: NTU “KhPI”, 2023. 432 p.

24. Sydorenko O., Ihnatiuk O. Aktualnist formuvannia hotovnosti maibutnikh vykladachiv vyshchoi shkoly do pedahohichnoi tvorchosti u protsesi pidhotovky v umovakh zakladiv vyshchoi osvity [Relevance of Forming the Readiness of Future Higher Education Teachers for Pedagogical Creativity in the Process of Training in Higher Education Institutions]. *Psykhologichnyi instrumentarii rozvytku liderskoho potentsialu suchasnoi molodi: teoriia i praktyka: materialy IKh Mizhnarodnoi naukovopraktychnoi konferentsii zdobuvachiv ta molodykh vchenykh*. Kharkiv, 2023. pp. 137–140.

25. Sydorenko O., Ihnatiuk O. Sutnist, mistse ta rysy pedahohichnoi tvorchosti u pidhotovtsi zdobuvachiv vyshchoi osvity v

umovakh dystantsiinoho navchannia [The Essence, Place and Features of Pedagogical Creativity in the Training of Higher Education Applicants in the Conditions of Distance Learning]. *Aktualni problemy psykholohii, biznesu ta upravlinnia v umovakh suchasnykh vymoh: zb. materialiv druhoi mizhnarodnoi naukovopraktychnoi onlain-konferentsii*. Kyiv, 2023. pp. 264–271.

26. Sysoieva S. Pedahohika tvorchosti: vyznachennia, zakony, pryntsypy [Pedagogy of creativity: definitions, laws, principles]. *Naukovi zapysky: zb. nauk. statei*. Kyiv, 1998. Issue. 3. pp. 91–99.

27. Sysoieva S. Tvorcha profesiina pidhotovka fakhivtsiv: osoblyvosti protsesu [Creative professional training of specialists: peculiarities of the process]. *Modern art education: realities and prospects: a collection of scientific papers. Sumy State Pedagogical University named after A. Makarenko*. 2004. pp. 197–206.

28. Honcharenko S. Ukrainskyi pedahohichnyi slovnyk [Ukrainian Pedagogical Dictionary]. Kyiv: Lybid, 1997. 373 p.

29. Chorna N. Sutnist ta struktura hotovnosti do profesiinoho samorozvytku maibutnikh uchyteliv mystetskykh spetsialnostei [Essence and Structure of Future Art Teachers' Readiness for Professional Self-Development]. *Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu. Zaporizhzhia*, 2012. No. 1 (17). pp. 192–196.

30. Yevtukh M. Udoskonalennia tvorchykh yakosti osobystosti v protsesi formuvannia y podannia navchalnoho materialu [Improving the creative qualities of the individual in the process of forming and presenting educational material]. *Pedahohika i psykholohiia formuvannia tvorchoi osobystosti: problemy i poshuky: zb. nauk. prats*. Kyiv, 2000. issue 16. pp. 175–177.

31. Abou, A. Enhancing pedagogical creativity: A comprehensive study of self-professional development among ESL educators. *Research Journal in Advanced*

- Humanities*. 2024 No. 5 (2), available at: <https://doi.org/10.58256/et4a4a30>.
32. Jurakulovna T. Pedagogical Creativity-Requirement of Today. *European journal of innovation in nonformal education*. 2022. No. 2 (2). pp. 236–240 available at: <https://inovatus.es/index.php/ejine/article/view/345>.
33. Loboda S., Plyska Y., Dobrzyniak, M. “Creative self-actualization of the future teacher in the professional training process”, *Youth Voice Journal*. 2023. pp. 60–71. Available at: <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.29637.73441>.
34. Musabekova G., Rysbekova A., Meldebekova U., Beysenbayeva C., Orazbayev E., Usenov A. Formation of readiness of the future teachers to innovative activity. *Life Science Journal*. 2013. Vol. 10, issue. 4, pp. 3535–3543.
35. Mussabekova G., Auyezov B., Tasova A., Sultanbekova Z., Akhmetova Z., Kozhakhmetova G. Formation of readiness of future teachers to creative activity in school *Journal of Social Sciences, Research Open Access*. 2018. Vol. 4, issue 12. pp. 501–508.
36. Musurmonova S., Significance and role of pedagogical creativity. *European Scholar Journal*. 2022. No. 3 (11), pp. 1–2.
37. Rakhmanova D. Pedagogical creativity as a factor of student development. *Web of Scientist: International Scientific Research Journal*. 2023. No. 2 (5). pp. 729–736. Available at: <https://doi.org/10.17605-OSF.IO/P2B98>.
38. Ronny, S., Sarah, K., Jo, T., Fazilat, S. Profiling teachers' readiness for online teaching and learning in higher education: Who's ready?. *Computers in Human Behavior*. 2021. Vol. 118. 16 p.
39. Shermukhammadov B. Creativity of a Teacher in an Innovative Educational Environment. *Journal of Higher Education Theory and Practice*. 2022. Vol. 22, no. 12. pp. 126–132.
40. Havryliuk S., Semchuk S., Popychenko S., Zalizniak A., Loiuk O. Formation of professional readiness of future preschool teachers for pedagogical creativity. *ASTRA Salvensis, Supplement*. 2019. No. 1. pp. 335–353.
41. Zivitere M., Riashchenko A., Markina I. Teacher – pedagogical creativity and developer promoter. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*. 2015. Vol. 174. pp. 4068–4073.

Стаття надійшла до редколегії 31.08.24